

Hittan helyi kerettanterv

Készítette: a Dugonics András Piarista Gimnázium Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium Hittan munkaközössége

Bevezetés

Helyi hittan tantervünket az utóbbi évek kihívásait, továbbá a római katolikus egyház útmutatásait figyelembe véve újítottuk meg. Céljaiban, tartalmában és módszertani ajánlásaiban az alábbi szempontok figyelembevételre jelenik meg.

Diákságunk összetétele vallási háttere jelentős mértékben megváltozott a néhány évtizeddel ezelőtti állapotokhoz képest. E ténynek, illetve az egyház mai, hivatalosan is kifejezett szándékának megfelelően iskolánkban a hittan tantárgyat evangelizációs (hitébresztő, illetve hitmélyítő) jelleggel kívánjuk végezni. A kifejezetten kognitív célok mellett az affektív és operatív célok is előtérbe kerülnek; szolgálatunkban központi helyen áll diákjaink benső meggyőződésének, életszemléletének formálása.

Diákságunk vallási szempontból tekintett sokszínűsége, valamint e tantárgy egyház szándéka szerinti végzése indokoltá teszi a többi tantárgyhoz képest jelentősebb mértékű differenciálást, továbbá a pedagógiai és didaktikai rugalmasságot; a nagyobb tanári szabadságot a résztvevők helyzetének, hitállapotának, kérdéseinek megfelelően.

Ezt szolgálja még az ún. „fül-projekt” is, amely a bejövő osztályoknál egyrészt hitállapotuk, kérdéseik, viszonyulásuk felmérését, másrészt a felsőbb évfolyamoknál a diákokat foglalkoztató, az éves fő hittan témakörökkel kapcsolatos kérdéseik és igényeik megismerését, valamint ezek integrálását jelenti az adott osztály éves tanmenetébe.

Szándékunk emellett a diákok vallással, hittel, egyházzal, keresztény életformával és kultúrával kapcsolatos általános műveltségének biztosítása, valamint – a közülük majd érettségire készülők miatt – az érettségi követelményrendszerhez igazított, azt figyelembe vevő tanmenetek összeállítása e tanterv alapján.

Az említett rugalmasság szükségessége miatt tantervünk a más tantárgyaknál megszokotthoz képest egy tágabb keretet jelent. A benne szereplő konkrétumok ajánlások, amelyeket az intézményünkben dolgozó hittanárak a diákok helyzetének megfelelően alkalmaznak, keresve ennek alapján az adott osztály számára optimális tanmenet összeállítását. E során azonban úgy járnak el, hogy az adott évre ajánlott témakör(ök) legyen(ek) a lehangsúlyosabb(ak), hogy minden osztály találkozzon minden fontos témakörrel tanulmányai során. Ezt azzal is szeretnénk biztosítani, hogy a szaktanárok a tanév végén rögzítik az adott osztállyal abban az évben elvégzett anyagok összefoglalását egy minden érintett kolléga számára hozzáférhető Google táblázatban a Classroom rendszerben.

A következő oldalakon található ajánlások között az egyháztörténelem nem feltétlenül jelenik meg külön tematikus egységként a négy-, illetve hatéves tanulmányok során az éves tanmenetekben. Ennek egyes elemei a többi témakör tárgyalása során kerülhetnek elő a szaktanár döntésének megfelelően.

A tanterv megvalósításakor mi, hittanár kollégák használjuk az eddig eltelt évek során kidolgozott és közösségünk által készített segédanyagainkat, amelyeket egy google drive-ba folyamatosan töltünk fel, rendezünk el könnyen áttekinthető és használható módon (egy áttekinthető, szöveges egységgel bevezetve, amelyben röviden megtaláljuk, hogy mi, miről szól, mikor, mire használható, legyen szó ppt-kről, videókról, teljes filmekről, szerkesztett szövegekről stb.).

A helyi tanterv javaslata kétszintű: az erősen ajánlott tartalmak, fogalmak stb. a szövegben félkövér kiemeléssel olvashatóak, míg a fakultatívok normál betűtípussal.

Szándékunk továbbá, hogy a tanterv megvalósítása során tudatosan, tervezetten bekapcsolódunk iskolánk hivatásgondozással kapcsolatos törekvéseibe, és ennek megfelelően éljük meg a diákokkal való kapcsolatunkat, kommunikációnkat, illetve választjuk meg pedagógiai eljárásainkat is.

Tantervünk mindezek mellett ökumenikus szellemben íródott: azzal a nyitottsággal igyekszünk életté váltani, amely a II. Vatikáni zsinat szellemiségét is jellemzi.

A négy-, illetve hatévolyamos képzésben résztvevő osztályok főbb hittan témaköreinek elosztását az alábbi táblázat tartalmazza.

Évfolyam	Hatosztályos képzés	Négyosztályos képzés
7.	Piaristaság, Liturgia, Újszövetség	
8.	Újszövetség, Morális (elsősorban a családi élettel, párkapcsolattal, szexualitással kapcsolatos témák)	
9.	Ószövetség	Piaristaság, Bibliikum (Ó- és Újszövetség), Liturgia
10.	Erkölcstan	Erkölcstan
11.	Dogmatika, Morális	Dogmatika, Morális
12.	Fundamentális (kiemelten a világvallások), Szociális etika, Életvezetés (mindez egyháztörténelmi kiegészítésekkel)	Fundamentális (kiemelten a világvallások), Szociális etika, Életvezetés (mindez egyháztörténelmi kiegészítésekkel)

A továbbiakban a táblázatban feltüntetett témakörök konkrétumait mutatjuk be.

Piaristaság

Fő cél: bátran és otthonosan mozogni a piarista világban.

Konkrétabb célok:

Kognitívak:

- megismerni a rendalapító élettörténetét és életművét;
- megismerni a rendalapító lelkiségének főbb vonásait;
- megismerni a rend történetének főbb állomásait;
- megismerni a rend szervezeti felépítését;
- megismerni a rend boldogjait és szentjeit;
- megismerni a piarista hivatás lényegét.
- megérteni az egyházi iskola világát a Szentírás tanításának tükrében (vallásos „környezetismeret”);

Affektívak:

- megtapasztalni a befogadás légkörét;
- nyitottan és örömmel jelen lenni a piarista intézményben;

Operatívak:

- alkotóan részt venni a piarista osztály- és iskolai közösség eseményein;
- tevékenyen bekapcsolódni a tágabb piarista közösség eseményeibe (tartományi programok, Kalazancius Mozgalom eseményei);

Tartalmi javaslatok –főbb témák:

- **Kalazanci Szent József élete és műve;**
- **A piarista rend lelkiségének elemei;**
- **Piarista hivatás;**
- Piarista boldogok és szentek;
- A piarista rend felépítése.

Módszertani javaslatok:

- kooperatív módszerek;
- közösségi, bizalomerősítő játékok;
- kisebb közös projektmunkák (összhangban a rend céljaival);
- találkozás, beszélgetés a piarista család képviselőivel (szerzetes, testvériségi tag, Kalazancius Mozgalomban elkötelezett fiatal stb.)

Irodalom:

- Böszörményi Géza: Piarista hivatás; Piarista szentek és boldogok, [jegyzet belső használatra]
- Kesorú György: Kalazanci szent József élete és műve, [jegyzet belső használatra]
- Moór István: A piarista rend felépítése; A piarista rend lelkiségének elemei, [jegyzet belső használatra]

Liturgika

Főbb célok:

- megismerni az egyház liturgiájának főbb vonásait: értelmét, célját, folyamatát, nyelvezetét.
- értő és motivált módon részt venni az egyház liturgikus életében.

Kognitívak:

- megismerni a keresztény liturgia jelentését és értelmét;
- megismerni az imádság különböző formáit;
- megismerni a szentmise célját, értelmét, felépítését, elemeit, szereplőit;
- megismerni a főbb liturgikus szimbólumokat;
- megismerni a liturgikus év felépítését, dinamikáját;
- megismerni a szentmise állandó részének főbb imádságait.

Affektívak:

- vágy a személyes istenkapcsolatra;
- vágy a liturgikus alkalmakon tevékeny részvételre;
- szándék bekapcsolódni a liturgikus év személyes identitásfejlődést segítő folyamatába.

Operatívak:

- tudatos, értő, cselekvő részvétel a liturgikus eseményeken.

Tartalmi javaslatok – témakörök főbb témákkal:

1. **A keresztény istentisztelet sajátossága** (az élet liturgiája);
2. **Imádság** (párbeszéd; formái; jelentősége);
3. **Szentmise (értelme; elemei; szimbolikus nyelvezete; benső dinamikája;** a pap szerepe; az ünneplő közösség szerepe; igeliturgia; áldozati liturgia);
4. **A liturgikus év (felépítése, íve; az egyes szakaszok célja,** hangsúlya, a bennük rejlő fejlődési lehetőségek);
5. **Liturgikus szimbólumok (színek, gesztusok, tárgyak, anyagok)**

Memorítetek: Gyónom a Mindenható Istennek...; Miatyánk; Dicsőség; Hiszekegy

Fogalmak: ünneplés; liturgia; liturgikus év; szentmise; imaórák liturgiája; pap; áldozat; felajánlás; imádság; igeliturgia; áldozati liturgia; szentáldozás; küldetés; szimbólum; szimbólumok jelentése (víz, olaj, kenyér, bor, tűz, színek [fehér, lila, zöld, piros, fekete], gesztusok [keresztvetés, térdhajtás, leborulás, meghajlás, mellverés, felállás, kézösszetétel])

Módszertani javaslatok:

- páros és kiscsoportos megosztások a személyes tapasztalatokról, elképzelésekről;
- egyéni kérdések, kételyek, ellenállások írásos megfogalmazása.

Irodalom:

- Gallay Lászlóné, Életünk Krisztus. Alapvető hittan, Liturgia, Szentségek, Az ima a hívők életében, Szent István Társulat, Budapest, 2010.
- Keszeli Sándor: Bevezetés az Újszövetségi Szentírás ismeretébe és használatába. Munkafüzet, Szeged, 2016.

Szentírásismeret

Főbb célok:

- a Szentírással kapcsolatos legfontosabb ismeretek tárgyilagos megszerzése;
- a Szentírással kapcsolatos előítéletek, téves elképzelések felszámolása;
- a Biblia által felvetett és megválaszolt egzisztenciális kérdések megismerése.

Kognitívak:

- átfogó, tudományos igényességű kép kialakítása a Szentírás egészéről;
- megismerni az ó- és újszövetségi szakaszok kapcsolatát;
- megismerni a liturgikus év és a Szentírás kapcsolatát;
- megismerni az egyéni Szentírás-olvasás, és -imádság útjait (min. az elemi tájékozódás szintjén, motiváltabb, hívő diákok támogatására);
- a fontosabb szentírási memoriterek elsajátítása (pl. az imádságos és liturgikus élet szerint);
- biblikus alapfogalmak megismerése;

Affektívak:

- pozitív belső hozzáállás kialakulása a valláshoz, és konkrétan a Szentíráshoz;
- nyitottá válni a hitre, illetve annak további mélyítésére;
- felismerni a kapcsolatot a Szentírás és az élet között (önismereti vonatkozásokkal);

Operatívak:

- képesség eligazodni a szentírási szakaszok között (önálló kikeresés, olvasás);
- képesség egyénileg csöndben, figyelmesen olvasni és értelmezni a szentírási szakaszokat.

Tartalmi javaslatok – témakörök főbb témákkal:

1. **A Biblia a hívő közösségben (üzenetének lényege; jelentősége; értelmezése; Isten szándéka és a Szentírás)**
2. **Az Ószövetség történeti kerete;**
3. **Az Ószövetség könyvei (kialakulásuk; csoportosításuk; műfajok);**
4. **Az Újszövetség történeti kerete;**
5. **Az Újszövetség könyvei (kialakulásuk; csoportosításuk; műfajok);**
6. **Az Evangéliumok hitelessége;**
7. **A Szentírás értelmezései;**
8. **Létkérdések és bibliai válaszok (szabadság vs. szolgaság; értelmes élet; szenvedés; igazságosság; élet a halál után; magány vs. közösség stb.)**
9. **Emblematikus szentírási szakaszok és tanítások megismerése az Ószövetségből: Teremtés, A rossz a világban, A bábéli torony, Ábrahám története, Izsák és Jákob története, József története, Mózes története, Az ígért földjének elfoglalása, Megtelepedés az ígért földjén, Sámuel, Saul, Dávid és a monarchia, Salamon: templomépítés, és az ország kettészakadása, A templom újjáépítése, Jób története, Énekek éneke, A Prédikátor tanítása, Jónás története, Jeremiás története; imádság a zsoltárokkal;**
10. **Emblematikus szentírási szakaszok és tanítások megismerése az Újszövetségből: Jézus megkeresztelkedése és megkísértése; a tanítványok meghívása; Jézus gyógyító találkozása(i); Nyolc boldogság; Bizalom a gondviselésben; Az uralkodásról és a szolgálatról; A templom megtisztítása; A hitről; A főparancs; Az utolsó vacsora; A vihar lecsendesítése; Jézus a vízen jár; Jézus követése, az önmegtagadás; A Tékozló fiú példabeszéde; Jézus halála; Jézus feltámadása és megjelenései; Pünkösöd; A Lélek gyümölcsei; Szeretethimnusz; a Jelenések könyvének tanítása);**
11. **Jelentős bibliai alakok (Ábrahám; Jákob; Mózes; az ószövetségi József; Sámuel; Saul; Dávid; Salamon; Illés; Jeremiás; Jób; Jónás próféta; Jézus; Szent Péter; Szent Pál)**

Memoriterek: Ter 1, 26-28; 1 Zsolt; **23 Zsolt; Iz 53, 2-7; Mt 5, 3-14; Mt 6, 9-13; 1Kor 13, 1-13; Fil 2, 1-11**

Fogalmak: áldozat; **apostol; bálvány; Biblia; bűjt; bűn; bűnbánat; csoda; engedelmesség; Eukarisztia; farizeus; felebarát; gondviselés; hit; húsvét; imádság; irodalmi műfajok (konkrétan is); Isten Országá; kánon; létkérdés; meghívás/hivatás; megváltás/megváltó; irgalom; Isten akarata; karizma; kegyelem; keresztség; kiengesztelődés; megtérés; pokol; próféta; pümkösd; Sátán; sugalmazás; szaddúceus; szent; szeretet; üdvösség; zelóta.**

Módszertani javaslatok:

- a dramatikusan kifejthető részekről egy fiktív párbeszéd írása, ennek felolvasása, majd együtt továbbjátszása dramatikusan megjelenítéssel (beleélni magunkat a bibliai helyzetekbe);
- dramatikusan megjelenítés (mélyebben megérteni a bibliai szereplők benső világát);
- képregény-készítés (mélyebben megérteni a bibliai szereplők benső világát; aktualizálás; összefoglalás);
- riport-készítés (aktualizálás; motiválás);
- reflexió egy bibliai személyre (bensővé tétel);
- levél írása a bibliai történet szereplőjének (megadott szempontok alapján);
- önreflexió feladatok (Hogyan van a Szentírásban olvasott tapasztalat az én életemben?).

Irodalom:

- Székely János: A Könyvek Könyve. Bevezetés a Biblia világába, SZIT, Budapest, 2014.
- Székely János: Bibliaismeret, SZIT, Budapest, 2014.
- Keszeli Sándor: Bevezetés az Újszövetségi Szentírás ismeretébe és használatába. Munkafüzet, Szeged, 2016.

Erkölcstan

Főbb célok:

- az egyéni felelősség tudatosítása a személyes életútban;
- annak felismerése, hogy az egyház erkölcsi útmutatásai az életet, annak kiteljesedését szolgálják.

Konkrétabb célok:

Kognitívak:

- életszemlélet (hit) és az erkölcsi magatartás összefüggésének tudatosítása;
- az egyház hite és tanítása lényegének megismerése a legfontosabb erkölcsi kérdésekről;
- erkölcsi alapfogalmak lényegi megismerése;
- az életfelfogás (hit) és életgyakorlat, döntések szoros összefüggésének belátása;
- az erkölcsös élet területeinek lényegi megismerése;
- a modern technológia által felvetett erkölcsi dilemmák megismerése;

Affektívak:

- az élet megnyilvánulásainak mélyebb tisztelete;
- vágy felelősségteljes, erkölcsös életvitel folytatására.

Operatívak:

- morális jellegű társadalmi hatások, kihívások kritikus értékelése;
- képesség józan erkölcsi döntés meghozatalára.

Tartalmi javaslatok – témakörök főbb témákkal:

1. Az erkölcsi élet alapjai

- **erkölcsi alapfogalmak (életfelfogás, hit, értékrendszer, etika, erkölcs, erkölcsiség, erkölcstan, lelkiismeret, felelősség, kegyelem, erkölcsi norma, boldogság);**
- **parancsolatok (parancsolat értelme és célja, tízparancsolat és parancsolatok a különböző vallásokban);**
- **az erkölcsi érzék és fejlesztése (természetes erkölcsi érzék, természetes erkölcsi törvény, erkölcsi norma, imaélet, lelki fejlődés és kísérés);**
- **erkölcsi érettség és erények (erény [teológiai, sarkalatos], igazság[osság], szolidaritás, mértékletesség, erkölcsi szilárdság);**
- **helyes erkölcsi döntés (kegyelem, felelősség, a döntéshozatal lépései, aranyszabály, felebarát, szeretet, tisztelet);**
- istenképesség;
- **lelkiismeret, lelkiismeretfurdalás és bűntudat (lelkiismeretvizsgálat, a szentgyónás értelme, megtérés);**
- **szabadság (értelmezései);**
- **bűn (mibenléte, eredete, fajtái, következménye);**

2. Az élet védelme

- **az élet tisztelete (vallási alapjai);**
- **káros szenvedélyek (függőség, szenvedélyek);**
- embriókutatás (célja, eszközei, erkölcsi dilemmák);
- klónozás, génmanipuláció (célja, eszközei, erkölcsi dilemmák);
- **mesterséges megtermékenyítés (célja, eszközei, erkölcsi dilemmák);**
- **szerelem, házasság előtti szexualitás, tisztaság;**
- **abortusz (gyilkosság);**

- eutanázia (célja, eszközei, erkölcsi dilemmák);
- erőszak és pornográfia (a kettő kapcsolata, a pornográfia ideológiai háttere, obszcén);
- háború és önvédelem (jogossága, tolerancia);
- felelősség és teremtésvédelem.

Módszertani javaslatok:

- vita;
- forráselemzés;
- nyilatkozatok kritikus értékelése;
- egyéni reflexió írása megadott szempontok alapján;
- vélemények összevetése.

Fogalmak:

etika, erkölcs, erkölcsiség, **erkölcstan**, lelkiismeret, **felelősség**, istenképiség, kegyelem, **erkölcsi norma**, **erkölcsi érettség**, **igazság(osság)**, **szolidaritás**, **mértékletesség**, **erkölcsi szilárdság**, **erény** (teológiai, sarkalatos), **természetes erkölcsi érzék**, **természetes erkölcsi törvény**, **parancsolat**, **bűn** (mibenléte, eredete, fajtái, következménye), **bűntudat**, **szentgyónás**, (lelkiismereti) **szabadság**, bűnbocsánat, **megtérés**, boldogság, életfelfogás, **hit**, **értékrendszer**, **függőség**, szenvedélyek, **pornográfia**, obszcén, előítélet, **igazmondás**, **arany szabály**, **felebarát**, szeretet, tisztelet, **erőszak**, gyilkosság, önvédelem, **tolerancia**.

Irodalom:

- Varga Andor: Az erkölcsi élet alapjai (Róma 1978. TTK)
- Frész Timóteus: Erkölcstan I-II., [OFM, jegyzet belső használatra]
- Nemes György - Nemes Rita - Mácsik Mária: Katolikus dogmatika és erkölcstan. Hittankönyv a középiskolák 11. osztálya számára, Szent István Társulat, Budapest, 2011.

Dogmatika

Főbb célok:

- a keresztény katolikus hitvallás lényegi elemeinek megismerése;
- folyamatos reflexió a személyes hitbeli fejlődésre.

Konkrétabb célok:

Kognitívak: megismerni a Hitvallás főbb elemit, úgymint

- a hit jelentését, vonásait, fejlődését;
- Istennek, mint szentháromságos közösségnek a titkát;
- a teremtő Atya titkát;
- a megtestesült második isteni személy titkát Jézus Krisztusban;
- a Szentlélek titkát és működését;
- Szűz Mária szerepét a megváltás művében;
- az egyház szerepét;
- a szentségek jelentését és gyakorlati vonatkozásait;
- a végidőkre vonatkozó keresztény meggyőződést.

Affektívak:

- nyitottan keresni az legfontosabb életkérdésekkel kapcsolatos válaszokat;
- nyitottan, ítélet nélkül fogadni mások véleményét, személyes meglátásait;
- őszintén felülvizsgálni a saját, személyes nézőpontokat, véleményeket, hitet.

Operatívak:

- képesség őszintén megfogalmazni a személyes véleményt, kérdéseket, ellenállásokat;
- képesség egyszerűen megfogalmazni az egyház hitét;
- képesség együtt gondolkodni a más szemléletet képviselőkkel.

Tartalmi javaslatok – témakörök főbb témákkal:

- **Hit (jelentése; értelmes volta/érvei; fejlődésének szakaszai);**
- **Isten tulajdonságai** (a filozófiai istenkép; **negatív istenképek; pozitív istenkép**);
- **Isten benső titka (Jézus kapcsolata az Atyával, a Jézus által közvetített istenkép; szentháromságos istenkép; Szentlélek);**
- **A teremtés titka** (Teremtés vagy evolúció? Evolucionizmus és kreacionizmus között; emberkép, bűnbeesés; angyalok/bukott angyalok és szerepük [kísértés, megszállottság, ördögűzés; küzdelem a kísértéssel szemben]; „szellemek megkülönböztetése”; Isten gondviselése);
- **Jézus Krisztus (történetisége, istensége és embersége, Jézus és Isten Országá, ábrázolásai);**
- **A megtestesülés titka (Szűz Mária szerepe és ünnepei, a megtestesülés lelkiisége, hivatás, rózsafüzér imádság; Mária-jelenések [Lourdes, Fatima, Medjugorje]);**
- **A megváltás titka (Isten irgalma, a megváltás jelentése[i], Krisztus a megváltó, jelentősége);**
- **Az egyház szerepe (jelentése, egyházkép, küldetése, felépítése, szentségek, szentelmények, mozgalmak, szerzetesrendek);**
- **Isten emberei (hitvalló szentek, bibliai alakok);**
- **A végidők (halál, halálközeli élmények, gyász, feltámadás, világ vége, ítélet, örök élet, pokol, tisztítóút, mennyország, szentek közössége, „Alászállt a holtak országába”, reinkarnáció).**

Memoriterek: Hiszekegy, Rózsafüzér titkai

Fogalmak:

hit, istenérv, istenkép (pozitív, negatív), hit fejlődése, **monoteista, Szentháromság, Szentlélek, teremtés** (evoluzionizmus, kreacionizmus), **gondviselés, áteredő bűn, angyalok**, bukott angyalok, **kísértés**, szellemek megkülönböztetése, **Jézus Isten és ember**, képtilalom, **Isten Országá, megtestesülés**, lelkiesség, **megváltás, irgalmasság**, rózsafüzér, jelenések, **Mária-ünnepek**, halál, halálközeli élmény, gyász, túlvilág, **reinkarnáció, feltámadás, tisztító tűz, pokol**, szent, szentek közössége, **egyház, katolikus**, zsoltosma, szerzetes, **szentségek**, szentelmények.

Módszertani javaslatok:

- vita;
- forráselemzés (dokumentum, film, filmrészlet, kép);
- egyéni reflexió írása megadott szempontok alapján;
- vélemények összevetése.

Irodalom:

- Jálics Ferenc: Fejlődik a hitünk, Korda Kiadó, Kecskemét, 2018.
- Isten nem halott című film
- Böjte Csaba – Karikó Éva: Ablak a végtelenre. Csaba testvér gondolatai Istenről, vallásról, életről, emberről..., Helikon Kiadó, 2009.
- Nemes György - Nemes Rita - Mácsik Mária: Katolikus dogmatika és erkölcsstan. Hittankönyv a középiskolák 11. osztálya számára, Szent István Társulat, Budapest, 2011.
- Találkozás című film
- A viskó című könyv, illetve film
- Romero című film
- A jövő kezdete című film
- A megbocsátás útja című film
- Shrek a vége, fuss el véle című film

Alapvető hittan

Főbb célok:

- Az ész természetes fényében (történettudomány, filozófia stb.) vizsgálni a vallás jelenségét, továbbá az üdvtörténet tényeit és alapigazságait.
- Párbeszéd a megismert és felismert tényekről, igazságokról, és azok egzisztenciális jelentőségéről.

Kognitív célok:

- A vallás jelenségének, és különböző főbb történelmi megnyilvánulásainak lényegi és kritikus megismerése.
- A vallási, kinyilatkoztatásról szóló, és egyháztani alapfogalmak ismerete és megfelelő alkalmazása.
- Az adott témához tartozó egyházi megnyilatkozások szövegeinek korrekt elemzése és magyarázata.
- Képesség annak igazolására, hogy a hit előfeltételei az ész ítélete alapján is hitelre méltóak: Isten léte, az ember nyitottsága Istenre, a kinyilatkoztatás ténye, Jézus történetisége és feltámadása, az egyház jézusi eredete.

Affektív célok:

- Bátorsággal szembenezés a lét nagy kérdéseivel (szenvedés és Isten kapcsolata, honnan-hová tartunk, van-e értelmes célja életünknek stb.).
- Nyitottság józan kritikával gondolkodni a vallásokról és a saját egyházról is.
- Mélyülő vágy az élő Istennel való bizalmi kapcsolat kialakítására, elmélyítésére, megújítására.
- Missziós vágy és szándék kialakulása Krisztus örömhírének a továbbadására.
- Nyitottság mások világnézetére/hitére; ezek tiszteletteljes kritikával szemlélése, és elfogadása a krisztusi szeretet alapján.

Operatív célok:

- Képesség eligazodni modern világunkban a vallások sokasága között.
- Képesség a saját hit melletti kritikus érvelésre szövegek, filmek, más személyek provokatív gondolatai alapján.
- Képesség a saját hit összhangba hozatalára a modern tudományok tényeivel (pietas et litterae elvel egyetértésben).

Tartalmi javaslatok – témakörök főbb témákkal:

1. A vallás és a Krisztus esemény bizonyossága
  - **A vallás fogalma, ténye és lehetősége (Isten fogalma és léte melletti észérvek – régen és ma; az ember legmélyebb vágyai, valósága és nyitottsága Istenre);**
  - **A szenvedés és Isten kérdésének modern problematikája;**
  - **Ateizmus és agnoszticizmus;**
  - Anonim kereszténység;
  - **Nagy világnézetek (hedonizmus, utilitarizmus, hétköznapi sátánizmus stb.);**
  - **A kereszténység előtti keleti vallások: hinduizmus, buddhizmus, konfucianizmus, taoizmus;**
  - **A kinyilatkoztatásból merítő vallások: zsidó, iszlám;**
  - Zsinati megnyilatkozások: vallásszabadságról, az ökumenizmusról és a nem keresztény vallásokról.
  - **Mai vallási áramlatok (vallásszociológia); New Age.** A szekularizációs tézis és ennek kritikája.
  - **Vallás és tudomány** (kapcsolódásuk modelljei – Ian Barbour);
  - **A Biblia isteni eredetének jelei** (Székely János nyomán);

- Izajás próféciája Eugenio Zolli rabbi életében (a zsidóság és a kereszténység sorsfordító kapcsolata a XX. században híres példákon keresztül; Messiáshívő zsidóság);
- **A Krisztus-esemény történetileg igazolható elemei** (az evangéliumok történeti hitelessége);
- Mária szüzességének igazolása az alapvető teológia segítségével;
- A passiótörténet a régészet és az orvostudomány szemén keresztül;
- **Jézus feltámadásának igazolhatósága a kritikus ész segítségével;**
- A torinói lepel;
- Keresztípusok a keresztény történelemben; crux gemmata, keresztfa és életfa.

2. Az egyház és a kinyilatkoztatás

- **Az egyház jézusi eredetének ténye;**
- **Az egyház ismertető jegyei;**
- **Az egyház fogalma és önértelmezése;**
- Az egyház ószövetségi gyökerei;
- **A pápai tévedhetetlenség helyes értelmezése;**
- **A kinyilatkoztatás és a sugalmazás fogalma;**
- **Hit és cselekvés összefüggése (tekintély, hit és életút kapcsolata).**

Fogalmak: vallás, monoteizmus, politeizmus, vágy, ateizmus, agnoszticizmus, anonim kereszténység, hedonizmus, utilitarizmus, hétköznapi sátánizmus, hinduizmus, buddhizmus, konfucianizmus, taoizmus, zsidó, iszlám, ökumenizmus, New Age, Krisztus-esemény, egyház, tévedhetetlenség, kinyilatkoztatás, sugalmazás.

Módszertani javaslatok:

- párbeszédben történő kifejtés, építve az ő kérdéseikre, gondolataikra (kerülve a kinyilatkoztatásszerű dogmatizmust, és az ítélkezést);
- filmek, hétköznapi példák, események alkalmazása, mint provokációk, motivációk, magyarázatok;
- hozzáértő előadók meghívása;
- kiselőadások (PPT);
- reflexiók levél, esszé írása;
- kooperatív eljárások, kiscsoportos feladatok, páros munka;
- digitális pedagógia segédeszközeinek használata.

Irodalom:

- Székely János: A hit kapuja, SZIT, Budapest, 2016.
- A II. vatikáni zsinat dokumentumai, in: <https://katolikus.hu/dokumentumtar>
- Tuba Iván: A keresztény hit megalapozása és védelme, Budapest, 1997.
- Székely János: Bibliaismeret, SZIT, Budapest, 2011.
- Grace Davie: A vallás szociológiája, Bencés Kiadó, Pannonhalma, 2010.
- De Rosa, Giuseppe SJ.: Vallások, szekták és a kereszténység, SZIT, Budapest, 1991.
- Viktor E. Frankl: Az értelmetlen élet szenvedése [magánkiadás]
- Hans Joas: A hit választása, Vigilia, Budapest, 2014.
- Maurice Zundel művei (Isten a nagy félreértés, Félreértés-e az ateizmus? stb), Korda kiadó
- Ferenc pápa: Áldott légy! SZIT, Budapest, 2015.
- Harmat kiadó kiadványai apologetikai témákban (Világnézetek összehasonlítása; Kereszténység és más vallások; Kereszténység, kultuszok és okkultizmus)

Szociális etika – Az egyház társadalmi tanítása

Főbb célok:

- megismerni az egyház társadalmi tanításának fő elveit, és ezek gyakorlati megvalósulásának néhány konkrét példáját;
- úgy tekinteni ezekre az elvekre, mint a cselekvésben, társas életben iránymutató normákra.

Konkrétabb célok:

Kognitívak:

- az egyház társadalmi tanítása kinyilatkoztatásban is fellelhető gyökereinek megismerése;
- az egyház társadalmi tanítása alapelveinek megismerése;
- annak felismerése, hogy az egyház társadalmi tanítása alapelvei az életet szolgálják.

Affektívak:

- kritikus hozzáállás kialakítása a létező társadalmi jelenségekkel kapcsolatban;
- az egyház társadalmi tanítása alapelvei életigenlő szemléletének sajátjává, bensővé tétele.

Operatívak:

- az alapelvekhez való személyes viszony kifejezése;
- személyes értékrendszer megfogalmazása az egyház társadalmi tanítása alapelveinek tükrében;
- jelentősebb döntések meghozatala az egyház társadalmi tanítása alapelveire alapozva.

Tartalmi javaslatok – témakörök főbb témákkal:

- **Az egyház társadalmi tanításának kialakulása (történelmi áttekintés);**
- **A szociális tanítás alapelvei (az emberi méltóság alapelve, az emberi élet tiszteletének alapelve, a kapcsolatteremtés alapelve, a részvétel alapelve, a szolidaritás alapelve, a szegény és sebezhető emberek kiemelt védelmének alapelve, a gondoskodás alapelve, a szubszidiaritás alapelve, az emberi egyenlőség alapelve, a közjó alapelve)**
- A közösségi élet szükségessége;
- **Keresztény ember a közéletben (társadalomformálás, mint a keresztény küldetés egyik lényeges pontja);**
- A kultúra értékei;
- **Az irgalmasság testi cselekedetei;**
- Kereskedelem és közgazdaság keresztény szemmel;
- **Az emberi kibontakozás (munka és szabadidő);**
- **A teremtett világ védelem.**

Fogalmak:

emberi méltóság, elesettek védelme, az élet tisztelete, egyenlőség, emberi méltóság, alapvető emberi jogok, gondoskodás, kapcsolatteremtés, közjó, részvétel, szolidaritás, szubszidiaritás, Rerum novarum, szegénység, visszaélés, kiszolgáltatottság, munkás, munkaadó, munkásszervezet, magántulajdon, társadalom, jogok és kötelességek, szociális alapelvek, igazságos állam, profit, anyagi javak, kizsákmányolás, visszaélés, rend, környezetszennyezés, fajok kihalása, teremtésvédelem, éghajlatváltozás, felelősség, lakáskérdés, munkanélküliség, öregség, árvaság, betegség, anyaság, özvegyesség, rokkantság, baleset, munkabér, igazságos bér, jogvédelem, munkaszüneti napok, munkaidő.

Módszertani javaslatok:

- filmek, hétköznapi példák, események alkalmazása, mint provokációk, motivációk, magyarázatok;

- kritika megfogalmazása a tanult alapelvekre építve;
- kiselőadások (PPT);
- reflexió írása megadott szempontok alapján;
- kooperatív eljárások, kiscsoportos feladatok, páros munka.

Irodalom:

<http://tarsadalomformalas.kife.hu/>

Tomka Miklós – Góják János (Szerk.): CA - Az Egyház társadalmi tanítása, SZIT, Budapest, 2005.

<http://tarsadalomformalas.kife.hu/>

Egyháztörténelem

Főbb célok:

- annak felismerése, hogy az egyház történelme a Jézus Krisztusban kezdődő újszövetségi üdvtörténet folytatása. Azaz: a történelem emberi és forrásokból megismerhető oldalának bemutatása közben hívő szemmel az isteni gondviselést jelentő oldalát is megismerve annak belátása, hogy az egyház életének valamennyi történésében Isten működik, és az eseményeken keresztül Ő készíti elő az emberiség üdvösségét.
- annak felismerése, hogy saját életünk eseményeiben is Isten közeledik hozzánk (az üdvtörténet a keresztény élet tanítómestere).

Konkrétabb célok:

Kognitívák:

- megismerni az egyháztörténelem fő korszakait, ezek legjelentősebb kihívásait, és a rájuk talált válaszokat;
- megismerni az egyháztörténelem emblematikus személyiségeit;
- párhuzamot vonni a korabeli és a jelen kori események, problémák, kihívások és megoldások között;
- felismerni a korabeli események aktualitásait.

Affektívák:

- nyitottan keresni a történelmi eseményekben Isten tervét, szándékát;
- készség arra, hogy a diák ugyanezt tegye saját életének eseményeivel kapcsolatban is.

Operatívák:

- egy-egy korszak, problémakör vagy személyiség életművének összefoglaló leírása;
- önálló véleményalkotás a tanultakról.

Tartalmi javaslatok – témakörök főbb témákkal:

1. Ókor és középkor:

Az egyház történelmének kezdete (kereszténység-zsidóság kapcsolata; a kereszténység elterjedése), a keresztényüldözés kora (Nero; Diocletianus; Nagy Konstantin). Egyetemes zsinatok az ókorban (Nícea; Konstantinápoly).

A szerzetesség kialakulása a remetéktől Assisi Szent Ferencig (Szent Ágoston, Szent Benedek). A keleti (ortodox) egyház történelme (Nagy Szent Bazileosz/Vazul).

Az egyházszakadás (1054, szkizma, IX. Leó) kereszties hadjáratok (9 hadjárat, Szentföld, 1095, gyermekek kereszties hadjárata, keresztiesek); inkvizíció (domonkos rend; az egyház és a világi hatalom szerepének megkülönböztetése)

A keleti (ortodox) egyház sajátosságainak bemutatása (keresztvetés 3 ujjal, liturgia nyelve, hossza, purgatórium, kovászos kenyér, nagyböjti időszak számítása eltér, cölibátus sajátosságai, szakállviselet, liturgikus viselet gyapjú → selyem; kereszteléskor alámerítés, a bérmlás nem önálló szentség, a válás eltűrése).

Szent István és az Árpád-házi szentek (pl. Szent Imre, boldog Gizella, Szent László, Szent Erzsébet, Szent Margit...) Jézus evangéliumának szolgálatában.

Az egyházi állam fogalma (Kis Pippin, 756-1870).

Egy egyházatya (pl. Szent Ambrus, Szent Ágoston) és/vagy az egyházmegye védőszentje (Szent Gellért) életének és művének bemutatása.

Két ó- vagy középkori pápa bemutatása (pl. Nagy Szent Leó, Nagy Szent Gergely, VII. Gergely, III. Ince).

A skolasztika és a misztika fogalma.

2. Újkor és legújabb kor:

A reformáció értékeiben és negatívumaiban rejlő isteni üzenet: forradalom helyett belső megújulás (1517. X. 31., Luther, Kálvin, Szervét Mihály, protestantizmus, református, kálvinista, lutheránus, evangélikus, unitárius, antitrinitárius, ellenreformáció, katolikus megújulás, búcsúcédulák, 95 pont, zsinat, kiközösítés, eretnokség, augsburgi vallásbéke, anglikán felekezet, Szent Ignác, jezsuiták, barokk).

A Trentói Zsinat a megújulás szolgálatában (1545-63).

Jézus örömhírének hiteles hordozói (néhány kiemelkedő jelentőségi szent pl. Assisi Szent Ferenc, Néri Szent Fülöp, Don Bosco, Kalazanci Szent József.... életútjának és művének bemutatása).

Az egyház története a felvilágosodás korától az I. Vatikáni Zsinatig. (a felvilágosodás fogalma, hatása az egyházra, jozefinizmus, IX. Pius pápasága, az I. vatikáni zsinat tanítása, 1869-70) A keleti (görög katolikus) rítus jellemzői.

A 19. vagy a 20. század egy jelentős szentjének bemutatása (Batthyány-Strattmann László, Teréz anya...).

Az újkori missziók jelentősége az egyház életében.

A szociális enciklikák jelentősége. (Rerum novarum, Quadragesimo anno, Centesimus annus...)

Korunk kihívásai és a II. Vatikáni Zsinat (kettéosztott Európa, vasfüggöny, II. János Pál jelentősége, környezetvédelem, ateizmus, globalizáció, fundamentalista kihívások...).

A 20. század egy nagy pápájának bemutatása (XXIII. János, II. János Pál, VI. Pál).

Az ökumenizmus törekvései a 20. században az ökumenizmusról szóló zsinati nyilatkozat alapján.

Módszertani javaslatok:

- csoportmunkák: pl. plakát vagy kiállítás készítése az osztályban az egyház missziós tevékenységének bemutatására; információk, képek gyűjtése az Internetről vértanúkról; közzététel az osztályfaliújságon;
- a hallott, látott és olvasott tananyag irányított megbeszélése;
- képességfejlesztés: pl. a szóbeli és írott szövegek megértési képességének fejlesztése; írásbeli szövegek alkotása, közös értékelése;
- a Hittansuli honlapon található feladatok megoldása;
- összehasonlítás, összefüggések, különbségek keresése: pl. profán történelem – egyháztörténet; profán történetírók – egyháztörténelem-írók;
- történelmi atlaszok és lexikonok használata;
- tanulmányi kirándulás – történelmi emlékek kutatása;
- személyes tapasztalatok gyűjtése (pl. szerzetességgel kapcsolatban);
- személyes tapasztalatok megosztása;
- csoportmunka (pl. keresztes hadjáratok értékelése);
- egyháztörténelmi forrás és egyházi dokumentumok elemzése, értelmezése;
- egyháztörténelmi események értelmezése és összevetése a mai kor problémáival;
- az egyház mai helyzetének elemzése megadott szempontok alapján.

Irodalom:

Nemes György - Nemes Rita - Gőcze Iván: Egyháztörténelem. Hittankönyv a középiskolák 10. osztálya számára, SZIT, Budapest, 2012.

(Ugyanez elektronikus formában: http://szit.katolikus.hu/feltoltes/Egyhaztortenelem_10_osztaly.pdf)

Tóth Mihály: Erkölcszociológiai bevezető (Richard Gula, Reason Informed by Faith című könyve alapján)